

img1

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

N U T A R T I S LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2021 m. rugsėjo 30 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Artūro Driuko (pranešėjas), Egidijos Tamošiūnienės ir Dalios Vasarienės (kolegijos pirmininkė),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Igenera“ kasacinį skundą dėl Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. gruodžio 10 d. sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Igenera“ ieškinį atsakovei uždarajai akcinei bendrovei „Supernetas“ dėl skolos ir palūkanų priteisimo.

Teisėjų kolegija

n u s t a t ė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl teisės normų, reglamentuojančių sutarčių sudarymo procedūrą, sutarčių aiškinimą, įrodinėjimo naštos paskirstymą, aiškinimo ir taikymo sprendžiant dėl šalių santykių kvalifikavimo kaip pirkimo–pardavimo.
2. Ieškovė dokumentinio proceso tvarka prašė priteisti iš atsakovės 1115,65 Eur skolos, 29,71 Eur palūkanų, 6 proc. metines procesines palūkanas.
3. Ieškovė nurodė, kad, vykdydama atsakovės užsakymą, 2019 m. liepos mėnesį pateikė jai tinkamos kokybės prekes, atsakovė jokių pretenzijų dėl parduotų prekių neteikė, tačiau už įsigytas prekes neatsiskaitė, nors ieškovė ne kartą ragino atsakovę sumokėti susidariusią skolą.
4. 2020 m. kovo 4 d. preliminarium sprendimu ieškinys buvo patenkintas.
5. Atsakovė pateikė prieštaravimus, nurodydama, kad tarp ginčo šalių pirkimo–pardavimo santykiai nesusiklostė, buvo susitarta, jog ieškovė tiesks prekes į atsakovės parduotuvę konsignacijos pagrindais, neperleisdama nuosavybės teisės į prekes, o atsakovė atsiskaitys su ieškove tik pardavusi prekes.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

6. Plungės apylinkės teismas 2020 m. rugpjūčio 17 d. galutiniu sprendimu paliko nepakeistą 2020 m. kovo 4 d. preliminarų sprendimą, kuriuo ieškovei iš atsakovės priteista 1115,65 Eur skolos, 29,71 Eur palūkanų, 6 proc. procesinės palūkanos, bylinėjimosi išlaidų atlyginimas.
7. Teismas nustatė šias faktines bylos aplinkybes:
 - 7.1. 2019 m. liepos 4 d. atsakovės atstovė J. S. ieškovės atstovei L. L. el. paštu išsiuntė atsakovės rekvizitus „Dėl prekių tiekimo“;
 - 7.2. 2019 m. liepos 19 d. ieškovės atstovė L. L. atsakovės atstovei J. S. el. paštu išsiuntė komercinius pasiūlymus dėl diržų, guolių, riebokšlių ir manžetų;
 - 7.3. Ieškovė į bylą pateikė tik savo pačios pasirašytą 2019 m. liepos 22 d. pirkimo–pardavimo sutartį ir šios sutarties siuntimo atsakovei įrodymus; tą pačią dieną ieškovė atsakovei išrašė PVM sąskaitas faktūras, kurių apmokėjimo data – iki 2019 m. rugsėjo 5 d.;
 - 7.4. 2019 m. rugsėjo 23 d. ieškovės atstovė L. L. susirašinėjo su atsakovės atstove J. S., siuntė sutartį, teiravosi, kaip vyksta prekių pardavimas;
 - 7.5. 2019 m. spalio 16 d. atsakovės atstovė J. S. ieškovei el. paštu pranešė, kad jų prekių beveik nepardavė;
 - 7.6. 2019 m. gruodžio 6 d. ieškovės atstovė V. P. el. paštu atsakovei pareiškė pretenziją dėl skolos sumokėjimo iki 2019 m. gruodžio 12 d.;
 - 7.7. 2020 m. vasario 21 d. atsakovė ieškovei išrašė debetinę PVM sąskaitą faktūrą ir ieškovei el. paštu pranešė, kad jos prekės yra supakuotos, laukiama atvykstant jų pasiimti;
 - 7.8. 2020 m. kovo 9 d. atsakovės direktoriaus V. V. pažymoje nurodyta, kad ieškovės atsakovei perduotos prekės yra įtrauktos į apskaitą kaip konsignacija.
8. Teismo vertinimu, atsakovės poziciją dėl susiklosčiusių konsignacijos santykių paneigia byloje esantys įrodymai: esant žodinei konsignacijos sutarčiai atsakovės rekvizitų siuntimas ieškovei (2019 m. liepos 4 d. el. laiškas) nebūtų reikalingas. Atsakovė yra verslininkė, todėl jai keliami aukštesni atidumo ir rūpestingumo standartai, dėl to atsakovė, priimdama prekes pagal ieškovės PVM sąskaitas faktūras prisiėmė ir pareigą jas apmokėti nurodytais terminais ir tvarka. Kai ieškovė kreipėsi į atsakovę su pretenzija dėl skolos sumokėjimo, atsakovė neteikė jokių argumentų dėl to, kad ieškovės pretenzija yra nepagrįsta dėl tariamai tarp šalių susiklosčiusių konsignacijos santykių. Teismas taip pat pripažino pagrįstais ieškovės nurodytus argumentus, kad nagrinėjamu atveju atsakovė negalėjo išrašyti debetinės PVM sąskaitos faktūros. Teismas konstatavo, kad tarp šalių susiklostė prekių pirkimo–pardavimo santykiai ir atsakovė savo sutartinių įsipareigojimų neįvykdė.

9. Klaipėdos apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą pagal atsakovės apeliacinį skundą, 2020 m. gruodžio 10 d. sprendimu pirmosios instancijos teismo galutinį ir preliminarų sprendimus panaikino ir ieškinį atmetė.
10. Apeliacinės instancijos teismas nusprendė, kad byloje nėra teisinio pagrindo neginčijamai išvadai, jog tarp šalių buvo susiklostę pirkimo–pardavimo santykiai. Ieškovei nepateikus atsakovės pasirašytos rašytinės pirkimo–pardavimo sutarties, teismas vertino ir rėmėsi tik šalių paaiškinimais, jų susirašinėjimu bei ieškovės pateikta PVM sąskaita faktūrai ir pirkimo–pardavimo sutarties projektu, kuris įrodo ieškovės ketinimą apimtį, valios išraišką, siūlomą atsakovei. Sutartis laikoma sudaryta, kai šalys įstatymo reikalaujama forma tarpusavyje susitarė dėl visų esminių sutarties sąlygų. Teismas nusprendė, kad ieškovė neįrodė, jog tokį susitarimą pasiekė.
11. Ieškovės parengto ir atsakovei siūsto pirkimo–pardavimo sutarties projekto 4.3 punkte nustatyta, kad užsakymo pateikimas yra įsipareigojimas sumokėti perduotų prekių kainą pagal už prekes išrašytą PVM sąskaitą faktūrą. Tačiau ieškovė savo reikalavimą grindė išrašytais PVM sąskaitomis faktūromis, o ne atsakovės užsakymu. Nei pirkimo–pardavimo sutartis, nei ieškovės siūstos PVM sąskaitos faktūros nėra atsakovės pasirašytos, šalių susirašinėjimas įrodo, kad ieškovė neturėjo pagrindo manyti, jog atsakovė ieškovės perduotas prekes priėmė nuosavybės teise.
12. Apeliacinės instancijos teismo vertinimu, 2019 m. liepos 4 d. atsakovės atstovės J. S. elektroniniu paštu atsiųsti atsakovės rekvizitai buvo siunčiami dėl prekių tiekimo, atsakovė informavo ieškovę, jog gautas prekes ji priėmė tiekti, o ne nuosavybės teise. Atsakovės valių sudaryti konsignacijos sutartį įrodo šalių susirašinėjimas, kuriame atsakovė į 2019 m. spalio 14 d. ieškovės raginimą sumokėti ginčo sumą atsakė 2019 m. spalio 16 d. raštu ir informavo, kad ieškovės prekių beveik nepardavė.
13. Ieškovė šioje byloje privalėjo įrodyti, kad perduotos pagal PVM sąskaitas faktūras už ginčo sumą prekės buvo atsakovės parduotos ir su ieškove neatsiskaityta ir kad atsakovė užsakė iš ieškovės šias prekes ir įsipareigojo sumokėti jų kainą, tačiau tokių įrodymų byloje nėra. Priešingai, atsakovė įrodė, jog raštu kreipėsi į ieškovę dėl prekių grąžinimo.
14. Įvertinęs bylos įrodymus, apeliacinės instancijos teismas padarė išvadą, kad tarp šalių susiklostė ne pirkimo–pardavimo teisiniai santykiai, o paslaugų teisiniai santykiai, į kuriuos įtrauktos ir konsignacijos, vienos iš komisinio prekių pardavimo formų, sutarties sąlygos dėl šalių prievolinių santykių pateikiant parduoti prekes.

III. Kasacinio skundo ir atsilepimo į jį teisiniai argumentai

15. Ieškovė kasaciniu skundu prašo panaikinti Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. gruodžio 10 d. sprendimą, o Plungės apylinkės teismo 2020 m. rugpjūčio 17 d. galutinį sprendimą palikti nepakeistą; priteisti iš atsakovės visų patirtų bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. Kasacinis skundas yra grindžiamas šiais argumentais:
 - 15.1. Apeliacinės instancijos teismas neįgyvendino pareigos teisingai kvalifikuoti šalių teisinius santykius, netinkamai taikė sutartinių santykių teisinio kvalifikavimo ir sutarčių aiškinimo taisykles. Konstatavimas, kad tarp šalių susiklostė konsignacijos teisiniai santykiai, neatitinka bylos faktinių aplinkybių, nes konsignacijos sutarties sudarymo fakto ir jos būtinųjų sąlygų nepatvirtina jokie bylos įrodymai. Apeliacinės instancijos teismas neįvertino šalių elgesio tiek ikisutartiniuose santykiuose, tiek vykdant sutartį, ignoravo faktines bylos aplinkybes, jog atsakovė, elgdamasi nesąžiningai ir siekdama išvengti pareigos ieškovei, iškėlė versiją dėl tariamai sudarytos konsignacijos sutarties tik po daugkartinių ieškovės perspėjimų dėl neapmokėtos skolos ir delspinigių skaičiavimo bei informavimo, kad dėl skolos priteisimo bus kreipiamasi į teismą, o daugumą dokumentų, kuriais atsakovė grindė savo poziciją, buvo surašyti jau inicijavus teisminį ginčą ir pirmosios instancijos teismui priėmus preliminarų sprendimą.
 - 15.2. Apeliacinės instancijos teismas netinkamai paskirstė įrodinėjimo pareigą (naštą), t. y. nereikalavo iš atsakovės įrodyti visas jos nurodomos tariamos konsignacijos sutarties būtinąsias sąlygas, ir ne pagal [CPK](#) 176–185 straipsnius įvertino įrodymus, dėl to netinkamai nustatė svarbias bylai išspręsti aplinkybes. Ieškovė negali būti verčiama paneigti tai, ko nebuvo, t. y. atsakovės teisme iškeltą versiją dėl konsignacijos teisinių santykių. Apeliacinės instancijos teismas, nors ir laikėsi pozicijos, kad tariamai trūksta įrodymų bylai reikšmingoms aplinkybėms nustatyti, nesiėmė veiksmų bylai išsamiai išnagrinėti ir nepasiūlė šalims pateikti savo pozicijas patvirtinančius papildomus įrodymus, teikti prašymus apklausti liudytojus ir kt. Apeliacinės instancijos teismas laikėsi klaidingos pozicijos, kad ieškovė neva neįrodė pirkimo–pardavimo teisinių santykių, nes nepateikė atsakovės prekių užsakymo, šią poziciją grįsdamas klaidinga pirkimo–pardavimo sutarties interpretacija, selektyviai remdamasis tik viena sutarties sąlyga.
 - 15.3. Apeliacinės instancijos teismas skundžiamame sprendime nenurodė, kokiais konkrečiais bylos įrodymais remiantis šalių teisiniai santykiai yra kvalifikuojami būtent kaip konsignacijos ir kodėl buvo atmesti ieškovės pateikti įrodymai (o dalis jų net nevertinta), kurių visuma patvirtina pirkimo–pardavimo santykius ([CPK](#) 270 straipsnio 4 dalies 2, 3 punktai). Vienintelis skundžiamo apeliacinės instancijos teismo sprendimo motyvas dėl tariamai susiklosčiusių konsignacijos santykių yra grindžiamas cituojamu 2019 m. liepos 4 d. atsakovės atstovės J. S. siūstu elektroniniu laišku ir jame esančiu įrašu, kad atsakovės rekvizitai siunčiami dėl prekių tiekimo. Prekių tiekimas gali vykti įgyvendinant ir ilgalaikio pirkimo–pardavimo teisinius santykius, vykdant šalių bendradarbiavimą, kai pardavėjas tiekia (perduoda) prekes įs priimančio asmens nuosavybėn, o prekes gavęs asmuo (pirkėjas) atsiskaito su pardavėju pagal pateiktas PVM sąskaitas faktūras. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – [CK](#)) 4.49 straipsnyje įtvirtinta prezumpcija, kad daikto turėtojas yra daikto savininkas, todėl asmuo, kurio dispozicijoje yra daiktas (prekės) ir kuris teigia, kad šio daikto (prekių) neįgijo nuosavybės teise, privalo objektyviai ir patikimais įrodymais paneigti šią įstatyme įtvirtintą bendrąją prezumpciją. Teismas susikoncentravo tik į atsakovės dėstomas aplinkybes, tačiau ignoravo kitus svarbius bylos įrodymus, patvirtinančius, kad iki ieškinio pareiškimo atsakovė nepareikšė jokių prieštaravimų tuo pagrindu, jog neva šalis sieja konsignacijos teisiniai santykiai, dėl kurių ieškovė neva negali reikalauti sumokėti už prekes. Atsakovė, priimdama prekes ir PVM sąskaitas faktūras, kuriose yra aiškiai apibrėžtas terminas apmokėti, patvirtino savo anksčiau šalių suderintą įsipareigojimą pirkti prekes. Jokių objektyvių įrodymų, kad šalys buvo susitarusios dėl konsignacijos teisinių santykių, atsakovė į bylą nepateikė.
 - 15.4. Apeliacinės instancijos teismas, net ir klaidingai nustatęs, kad šalis neva sieja konsignacijos teisiniai santykiai, nesiaiskino, ką ir kiek konkrečiai atsakovė pardavė iš perduotų prekių, kiek dėl to yra skolinga ieškovei, tačiau visa apimtimi atmetė ieškinį, tai taip pat rodo skundžiamo sprendimo neteisėtumą.
16. Atsakovė atsilepimu į ieškovės kasacinį skundą prašo jį atmesti, skundžiamą sprendimą palikti nepakeistą. Atsilepimas į kasacinį skundą yra grindžiamas tokiais argumentais:
 - 16.1. Ieškovė nepateikė įrodymų, patvirtinančių, kad ji perleido atsakovei prekes nuosavybės teise, todėl teismas pagrįstai nusprendė, jog šalių buvo sudaryta konsignacijos sutartis; bylos duomenys patvirtina, kad šalių bendradarbiavimas užsimezgė ieškovės iniciatyva, šiai siekiant plėsti pardavimų geografiją ir ieškant naujų produkcijos pardavimo vietų. Net remiantis 2019 m. liepos 22 d. pirkimo–pardavimo sutarties 2.3 punktu, prekių nuosavybės teisė pereina atsakovei tik sumokėjus už prekes, o ne nuo prekių perdavimo momento, kaip klaidingai teigia ieškovė. Kasacinis skundas grindžiamas neteisingomis faktinėmis aplinkybėmis, esą prekių nuosavybės teisė atsakovei perėjo nuo prekių perdavimo tiekti momento.
 - 16.2. Ieškovės siūsta, nors ir šalių nepasirašyta sutartis turėjo konsignacijos sutarties bruožų. Šalims buvo žinoma, kad ieškovei nuosavybės

teise priklausančiomis prekėmis atsakovė prekiaus savo prekybos vietose, ir tai atitiko šalių valią. Ieškovė domėjosi, kaip atsakovei sekasi prekiauti ieškovei priklausančiomis prekėmis, tai visiškai atitinka konsignacijos sutarties turinį. Prekės nebuvo atsiimtose tik dėl to, kad šalys nesusitarė, kas turi apmokėti prekių pristatymo išlaidas. Bylos aplinkybės patvirtina, kad tiek šalių sutartinių teisinių santykių sudarymas, tiek vykdymas ir pabaiga ([CK 6.792 straipsnio 1 dalies 2 punktas](#)) atitinka teisinius santykius, kylančius iš konsignacijos sutarties.

16.3. Net ir tuo atveju, jei kasacinis teismas sprendė, kad tarp šalių susiklostė pirkimo–pardavimo teisiniai santykiai, byloje turėtų būti sprendžiamas klausimas dėl to, ar ieškovė pasirinko tinkamą savo pažeistų teisių gynbos būdą. Remiantis [CK 6.349 straipsnio 2 dalimi](#), kai neįvykdomos pirkimo–pardavimo sutarties sąlygos, su kuriomis sutartis sieja nuosavybės teisės į daiktus perėjimą pirkėjui, pardavėjas turi teisę išreikalauti daiktus iš pirkėjo, jeigu sutartis nenustato ko kita.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl ieškovės pareigos įrodyti pirkimo–pardavimo sutarties, kuria grindžiamas ieškinio reikalavimas, sudarymo faktą

17. Nagrinėjamoje byloje ieškovė pareiškė iš pirkimo–pardavimo santykių kildinamą reikalavimą priteisti iš atsakovės jai perduotų prekių kainą. Rašytinės pirkimo–pardavimo sutarties šalys nebuvo sudariusios.
18. Nagrinėdamas civilinę bylą teismas turi pareigą nustatyti reikšmingas bylai aplinkybes ir jų pagrindu spręsti dėl ieškovo reikalavimų pagrįstumo. Apie reikšmingų bylai aplinkybių egzistavimą teismas sprendžia įrodinėjimo proceso metu, tirdamas ir vertindamas šalių pateiktus įrodymus ([CPK 178, 185 straipsniai](#)). Civiliniame procese galiojantis rungimosi principas ([CPK 12 straipsnis](#)) lemia tai, jog įrodinėjimo pareiga ir pagrindinis vaidmuo įrodinėjant tenka įrodinėjamų aplinkybių nustatymu suinteresuotoms šalims. Pagal bendrąją įrodinėjimo naštos paskirstymo taisyklę dalyvaujantys civiliniame teisme ginče asmenys turi įstatymo nustatytą pareigą įrodyti aplinkybes, kuriomis remiasi kaip savo reikalavimų arba atskirtinių pagrindų ([CPK 178 straipsnis](#)). Šios proceso teisės normos reiškia, kad civilinėje byloje, kurioje yra kilęs ginčas dėl sutartinių teisinių santykių tarp šalių buvimo, nesant rašytinės formos sutarties, pareiga įrodyti, kad buvo sudaryta atitinkama sutartis, kyla reikalavimą dėl jos nevykdymo ar netinkamo įvykdymo reiškančiam ieškovui.
19. Sutartis yra dviejų ar daugiau asmenų susitarimas sukurti, pakeisti ar nutraukti civilinius teisinius santykius, kai vienas ar keli asmenys įsipareigoja kitam asmeniui ar asmenims atlikti tam tikrus veiksmus, o pastarieji įgyja reikalavimo teisę ([CK 6.154 straipsnio 1 dalis](#)). Sutarties esmė – šalių susitarimas, pasiektas suderinus jų valią. Sutarties elementai, kurių pakanka sutarties galiojimui, yra veiksmių šalių susitarimas, o įstatymų nustatytais atvejais – ir sutarties forma ([CK 6.159 straipsnis](#)).
20. [CK 6.162–6.187](#) straipsniuose reglamentuojama sutarties sudarymo procedūra. Paprastai sutartis sudaroma pateikiant pasiūlymą (oferta) ir priimančią pasiūlymą (akceptas), taip pat kitais šalių susitarimą pakankamai įrodančiais veiksmais ([CK 6.162 straipsnio 1 dalis](#)). Sutartis galioja, kai jos šalys susitaria dėl visų esminių sutarties sąlygų ([CK 6.162 straipsnio 2 dalis](#)). Pasiūlymas sudaryti sutartį laikomas oferta, jeigu jis pakankamai apibūdintas ir išreiškia oferento ketinimą būti sutarties saistomam ir įsipareigojančiam akcepto atveju ([CK 6.167 straipsnio 1 dalis](#)). Akceptu laikomas akceptanto pareiškimas arba kitoks jo elgesys, kuriuo pareiškiamas ofertos priėmimas. Tylėjimas arba neveikimas savaine nelaikomas akceptu. Akceptas sukelia teisinių padarinių nuo to momento, kai jį gauna oferentas ([CK 6.173 straipsnio 1, 2 dalys](#)). Kasacinio teismo išaiškinta, jog tam, kad būtų konstatuota, jog sutartis sudaryta, būtinas aiškus ir besąlygiškas akceptanto sutikimas su oferento pateiktu pasiūlymu, pareiškiamas oferentui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2011 m. rugsėjo 26 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-353/2011). Nors galioja bendroji taisyklė, kad šalių susitarimas pasiekiamas šalims apsiėmiant oferta ir akceptu, tačiau tai nėra vienintelė sutarties sudarymą patvirtinanti procedūra. Kasacinis teismas, aiškindamas [CK 6.162 straipsnio 1 dalį](#), yra konstatavęs, kad sutarties sudarymo faktą galima pripažinti ir nesant aiškiai išreikštos ofertos ar akcepto, tačiau šalių veiksmais pakankamai patvirtinant, kad jos turėjo rimtų ketinimų sukurti tarpusavio teises ir pareigas. Taigi esminis sutarties, kaip sandorio, požymis yra šalių ketinimas sukurti tarpusavio teises ir pareigas (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. liepos 5 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-338/2012 ir joje nurodytą kasacinio teismo praktiką; 2020 m. gruodžio 28 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e3K-3-353-823/2020 41 punktą).
21. Pirkimo–pardavimo sutartis reglamentuojama [CK 6.305–6.431](#) straipsniuose, o šiose nuostatose nereguliuotiems klausimams taikomos bendrosios sutarčių teisės ([CK 6.154–6.228](#) straipsniai) bei prievolių teisės ([CK 6.1–6.153](#) straipsniai) nuostatos. Pagal [CK 6.305](#) straipsnio 1 dalį pirkimo–pardavimo sutartimi viena šalis (pardavėjas) įsipareigoja perduoti daiktą (prekę) kitai šaliai (pirkėjui) nuosavybės ar patikėjimo teise, o pirkėjas įsipareigoja priimti daiktą (prekę) ir sumokėti už jį nustatytą pinigų sumą (kainą). Pirkimo–pardavimo sutarties sudarymas siejamas su momentu, kai šalys susitaria dėl esminių sutarties sąlygų ([CK 6.162 straipsnio 2 dalis](#)). Esminė pirkimo–pardavimo sutarties sąlyga yra susitarimas dėl sutarties dalyko, t. y. daikto (prekės) pardavimo, ši sąlyga laikoma suderinta, jeigu sutarties turinys leidžia nustatyti daikto (prekės) pavadinimą ir kiekį ([CK 6.306 straipsnis](#)). Atlygintumas yra vienas pirkimo–pardavimo sutartį kvalifikuojančių požymių, todėl svarbu, kad šalys, sudarydamos pirkimo–pardavimo sutartį, išreikštų valią dėl atitinkamos prekės pirkimo ir pardavimo, t. y. susitarę dėl pardavėjo pareigos perduoti prekę bei pirkėjo įsipareigojimo atlyginti už ją (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-7-125-378/2021, 25 punktas).
22. Pagal [CK 6.311](#) straipsnį pirkimo–pardavimo sutarties formą nustato sandorių sudarymo formos taisyklės. Šiose taisyklėse ([CK 1.71–1.74](#) straipsniai) neregamentuota, kad ieškovės atsakovei perduotų prekių pirkimo–pardavimo sutartis turėjo būti sudaryta rašytine forma, taigi ši sutartis šalių galėjo būti sudaryta jų pasirinkta forma.
23. Teisėjų kolegija pažymi, kad sandorio sudarymo formos pasirinkimas lemia įrodinėjimo dalyką. Remiantis dispozityvumo principu ([CPK 13 straipsnis](#)), ieškovė, vykdydama savo įrodinėjimo pareigą, turėjo įrodyti, kad šalių sudarytas susitarimas dėl prekių tiekimo atitiko pirmiau apibrėžtą pirkimo–pardavimo sutarties sampratą, t. y. kad ieškovė įsipareigojo perduoti atsakovei prekes nuosavybės teise, o atsakovė įsipareigojo jas priimti ir už jas sumokėti atitinkamą pinigų sumą (prekių kainą). Byloje nėra ginčo dėl to, kad prekės atsakovei perduotos, tačiau kilęs ginčas dėl nuosavybės teisės į prekes perdavimo ir prekių apmokėjimo sąlygų.
24. Ieškovė, siekdama įrodyti pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo faktą, į bylą pateikė 2019 m. liepos 4 d. atsakovės siųstus rekvizitus, 2019 m. liepos 19 d. komercinius pasiūlymus, atsakovei 2019 m. liepos 22 d. tiekiant prekes išrašytas PVM sąskaitas faktūras, kuriose ieškovė įvardyta pardavėja, o atsakovė – pirkėja ir nurodytas apmokėjimo terminas – 2019 m. rugsėjo 5 d., susirašinėjimus su atsakove, patvirtinančius, kad pirkimo–pardavimo sutarties projektas atsakovei išsiųstas 2019 m. rugsėjo 23 d., kartu teiraujantis, kaip atsakovei sekasi perduoti ieškovės prekes.
25. Apeliacinės instancijos teismas, įvertinęs šių įrodymų visumą, padarė išvadą, kad ieškovė neįrodė, jog šalys pasiekė susitarimą dėl visų

esminių pirkimo–pardavimo sutarties sąlygų, priešingai, šalių susirašinėjimas įrodo, kad ieškovė neturėjo pagrindo manyti, jog atsakovė ieškovės perduotas prekes priėmė nuosavybės teise ir įsipareigojo už jas ieškovei sumokėti. Teisėjų kolegijos vertinimu, ši apeliacinės instancijos teismo išvada padaryta tinkamai paskirsčius šalims įrodinėjimo pareigą ir nepažeidžiant įrodymų vertinimą reglamentuojančių proceso teisės normų, tinkamai taikant sutarčių sudarymą ir aiškinimą reglamentuojančias materialiosios teisės normas.

26. Teisėjų kolegija pripažįsta, kad šalių susirašinėjimo turinys, ieškovės atsakovei išrašytos PVM sąskaitos faktūros bei prekių pristatymo atsakovei faktas yra pakankami šalių sutartinių santykių egzistavimui patvirtinti, tačiau, priešingai nei teigiama kasaciniame skunde, savaime nepatvirtina konkrečios sutarties rūšies – pirkimo–pardavimo.
27. Nuosekliai formuojamoje kasacinio teismo praktikoje dėl PVM sąskaitos faktūros reikšmės, įrodinėjant sutartinius santykius, yra išaiškinta, kad PVM sąskaita faktūra yra specialios formos buhalterinės apskaitos dokumentas, kuriuo turi būti įforminamos ūkinės operacijos PVM apskaitos tikslais. Lietuvos Respublikos pridėtinės vertės mokesčio įstatymas nereglementuoja civilinių pirkimo–pardavimo santykių aspektų ir jame nenustatyta nei formos reikalavimų pirkimo–pardavimo sutarčiai, nei įrodinėjimo priemonių sutarties sudarymo faktui nustatyti, tarp šalių kilus ginčui dėl sutarties vykdymo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2009 m. birželio 22 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-256/2009](#)). Pagal bendrąją taisyklę PVM sąskaitos faktūros paskirtis – įforminti įvykusį prekių pateikimą. Vienos iš sutarties šalių išrašyta PVM sąskaita faktūra savaime nėra sutartis, o turi būti vertinama kaip sutartinius santykius patvirtinantis dokumentas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2008 m. sausio 28 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-15/2008). Remiantis PVM sąskaita faktūra galima patvirtinti šalių sutartinių santykių faktą, tačiau negalima nustatyti šių santykių pobūdžio, t. y. to, ar šalis sieja pirkimo–pardavimo ar komiso, ar dar kitokie sutartiniai santykiai. Kasacinio teismo praktika nuosekliai formuojama ta linkme, kad šalių sutartinių santykių pobūdis bei aplinkybės, susijusios su sutartinių įsipareigojimų vykdymu, gali būti įrodinėjamos visomis leistinomis įrodinėjimo priemonėmis, o išvados apie tokių reikalavimų pagrįstumą daromos vadovaujantis [CPK 185](#) straipsnyje nustatytomis įrodymų vertinimo taisyklėmis (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2012 m. vasario 24 d. nutartį civilinėje byloje [Nr. 3K-3-55/2012](#)).
28. Taigi, tai, ar šalis siejo pirkimo–pardavimo santykius ir koks konkrečiai buvo šalių susitarimas dėl atsiskaitymo už atsakovei perduotas prekes, nagrinėjamoje byloje turėjo būti įrodinėjama pagal bendrąsias įrodinėjimo taisykles. Sutarties turinio ir jos sąlygų išaiškinimas, sutartimi sulytų šalių teisių bei pareigų nustatymas yra fakto klausimas, kurio kasacinis teismas nenagrinėja ([CPK 353](#) straipsnio 1 dalis). Kasacinis teismas, atsisivėlgdamas į kasacinio skundo argumentus, patikrina, kaip žemesnės instancijos teismas laikėsi sutarčių aiškinimo taisyklių, reglamentuotų [CK 6.193–6.195](#) straipsniuose ir suformuluotų Lietuvos Aukščiausiojo Teismo praktikoje. Aiškinant [CK 6.193](#) straipsnyje išdėstytą reglamentavimą, kasacinio teismo jurisprudencijoje konstatuota, kad, esant ginčui dėl sutarties turinio bei jos sąlygų, sutartis aiškinama nustatant tikruosius sutarties dalyvių ketinimus, o ne vien remiantis pažodiniu sutarties tekstu; sutarties sąlygos turi būti aiškinamos atsisivėlgiant į jų tarpusavio ryšį, sutarties esmę, tikslą, jos sudarymo aplinkybes bei kitas [CK 6.193](#) straipsnyje įtvirtintas nuostatas; pagal [CK 6.193](#) straipsnio 5 dalį aiškinant sutartį taip pat turi būti atsisivėlgama į šalių derybas dėl sutarties sudarymo, šalių elgesį po sutarties sudarymo, sutarties vykdymo ir kitas reikšmingas aplinkybes. Kartu sutarties sąlygos turi būti aiškinamos taip, kad aiškinimo rezultatas nereikštų nesąžiningumo vienos iš šalių atžvilgiu (žr. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2004 m. rugsėjo 8 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-424/2004; 2007 m. gegužės 10 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-203/2007; 2013 m. gruodžio 23 d. nutartį civilinėje byloje Nr. 3K-3-702/2013; kt.).
29. Teisėjų kolegija atkreipia dėmesį į tai, kad, remiantis byloje esančio šalių susirašinėjimo turiniu, pirkimo–pardavimo sutarties projektas atsakovei išsiųstas tik 2019 m. rugsėjo 23 d., jau po prekių perdavimo atsakovei ir pasibaigus PVM sąskaitose faktūrose nustatytam prekių apmokėjimo terminui; kitokių įrodymų – kad sutartis buvo atsakovei pateikta pasirašyti anksčiau – ieškovė nepateikė. Byloje nėra ne tik atsakovės teiktų užsakymų (nors jų teikimas nurodytas ieškovės sutarties projekte), bet ir jokių duomenų, patvirtinančių atsakovės akceptą dėl pirkimo–pardavimo sutarties sudarymo, atsiskaitymo tvarkos ir terminų, taip pat patvirtinančių kitus atsakovės atliktus veiksmus, įrodančius būtent pirkimo–pardavimo santykių tarp šalių susiformavimą. Priešingai, 2019 m. rugsėjo 23 d., siųsdama atsakovei sutarties projektą, ieškovės atstovė ne reikalavo sumokėti už perduotas prekes, bet teiravosi dėl prekių pardavimų rezultatų, 2019 m. spalio 16 d. atsakovės atstovas pranešė, kad ieškovės prekių beveik nepardavė, ir prašė kantrybės, nes įvesti naują prekių grupę į rinką užtrunka. Teisėjų kolegija pripažįsta pagrįsta apeliacinės instancijos teismo išvadą, kad toks sutarties šalių elgesys vykdamas sutartį labiau būdingas ne pirkimo–pardavimo santykiams ([CK 6.305](#) straipsnis), bet komiso ar konsignacijos santykiams (žr., pvz., [CK 6.786](#) straipsnį). Be to, kaip teisingai pažymėta atsakovės atsiliepime į kasacinį skundą, net ir sutarties projekte (2.3 punkte), kuris įrodo ieškovės ketinimą apimti, ieškovė nurodė, kad prekių nuosavybės teisė išlieka ieškovei iki visiško atsiskaitymo, tai paneigia kasacinio skundo argumentus dėl nuosavybės teisės į prekes perėjimo atsakovei perdavus jai prekes.
30. Minėta, kad šioje byloje pareiga įrodyti, jog buvo sudaryta pirkimo–pardavimo sutartis, teko ieškovei. Remiantis [CPK 12](#) straipsniu, civilinės bylos visuose teismuose nagrinėjamos laikantis rungimosi principo. Pažymėtina, kad nagrinėjama byla nėra susijusi su viešuoju interesu, nėra priskiriama vadinamųjų nedispozityviųjų bylų kategorijai, todėl teismas tokio pobūdžio byloje nėra įpareigotas būti aktyvus įrodinėjimo procese. Be to, ieškovė byloje buvo atstovaujama profesionalaus teisininko (advokato), kuriam žinomos civilinio proceso teisės normų nuostatos, dalyvaujančių byloje asmenų teisės ir pareigos, civilinių bylų nagrinėjimo tvarka. Atsisivėlgiant į tai, teisėjų kolegijos vertinimu, kasacinio skundo argumentais nėra pagrindo pripažinti, kad šioje byloje apeliacinės instancijos teismas privalejo pasiūlyti šalims pateikti savo pozicijas patvirtinančius papildomus įrodymus, teikti prašymus apklausti liudytojus ir kt.
31. Apibendrinama išdėstytus argumentus teisėjų kolegija konstatuoja, kad byloje pateikti ir teismų įvertinti duomenys nepatvirtina, jog ieškovė įvykdė jai tenkančią pareigą įrodyti, kad sudarė susitarimą su atsakove dėl prekių pirkimo–pardavimo ir kad atsakovė prisiėmė pareigą atsiskaityti už iš ieškovės gautas prekes. Byloje nėra įrodymų, kurie patvirtintų, kad atsakovė išreiškė valią priimti jai perduotas prekes nuosavybėn ir už jas atsiskaityti. Tai konstatavusi, teisėjų kolegija atmeta kasacinio skundo argumentus, kad apeliacinės instancijos teismas neįgyvendino pareigos teisingai kvalifikuoti šalių teisinius santykius, netinkamai taikė sutartinių santykių teisinio kvalifikavimo ir sutarčių aiškinimo taisykles, netinkamai paskirsė įrodinėjimo pareigą (naštą). Kadangi nebuvo įrodyti pirkimo–pardavimo sutarties sudarymą patvirtinantys elementai, tai pripažintina, kad apeliacinės instancijos teismas, priėmęs naują sprendimą ir konstatuodamas, jog bylos šalių nesiejo pirkimo–pardavimo sutartiniai teisiniai santykiai, ir atmetęs ieškovės ieškinį, kuriuo reikalauta priteisti prekių kainą, nepažeidė nei materialiosios, nei proceso teisės normų, priėmė teisingą ir pagrįstą sprendimą, todėl apeliacinės instancijos teismo sprendimas paliktinas nepakeistas ([CPK 359](#) straipsnio 1 dalies 1 punktas).
32. Teisėjų kolegija taip pat atkreipia dėmesį į tai, kad nors teismas turi pareigą tinkamai kvalifikuoti ginčo teisinius santykius ir pritaikyti faktinei situacijai aktualias teisės normas, tačiau ši teismo pareiga nereikšmia nei teismo teisės modifikuoti faktinį ieškinio pagrindą (kvalifikuoti kitas, nei nurodytas šalių, faktines aplinkybes), nei keisti ieškinio dalyką, peržengiant pareikštus reikalavimus (žr., pvz., Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. gruodžio 2 d. nutarties civilinėje byloje [Nr. e3K-3-328-248/2020](#) 21 punktą). Dėl to konstatavus, kad ieškovė neįrodė savo reikalavimo pagrindo – tarp šalių egzistavusių pirkimo–pardavimo santykių ir atsakovės įsipareigojimo atsiskaityti už prekes, šalims byloje nereikšiant kitokių reikalavimų, teiškiai nėra reikšminga byloje nustatyti, kokio pobūdžio sutartiniai santykiai siejo šalis. Atmetus ieškinį dėl prekių kainos sumokėjimo, ieškovei išlieka teisė reikalauti grąžinti jai nuosavybės teise priklausančias pas atsakovę esančias prekes, taip pat, nustačius, jog dalis prekių buvo parduota, reikalauti už šias prekes atsiskaityti.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

33. Pagal [CPK 93](#) straipsnio 1 dalį šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies. Kasacinį skundą atmetus, ieškovės kasaciniame teisme turėtos bylinėjimosi išlaidos neatlygintinos ([CPK 93](#) straipsnis). Atsakovė nepateikė

kasaciniame teisme turėtas bylinėjimosi išlaidas patvirtinančių dokumentų, todėl jų atlyginimas taip pat nepriteisiamas.

34. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. rugsėjo 9 d. pažymą apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu, kasacinis teismas patyrė 2,33 Eur tokių išlaidų. Procesinių dokumentų įteikimo išlaidos kasaciniame teisme nesiekia minimalios valstybei priteistinos 5 Eur bylinėjimosi išlaidų sumos (Lietuvos Respublikos teisingumo ministro ir Lietuvos Respublikos finansų ministro 2011 m. lapkričio 7 d. įsakymas Nr. 1R-261/1K-355 „Dėl minimalios valstybei priteistinos bylinėjimosi išlaidų sumos nustatymo“, redakcija, galiojanti nuo 2020 m. sausio 23 d.). Atsižvelgiant į tai, procesinių dokumentų įteikimo išlaidų atlyginimas valstybės naudai nepriteistinas ([CPK](#) 96 straipsnio 6 dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

n u t a r i a :

Klaipėdos apygardos teismo 2020 m. gruodžio 10 d. sprendimą palikti nepakeistą.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai

Artūras Driukas

Egidija Tamošiūnienė

Dalia Vasarienė